

IV kwartał 2011r.

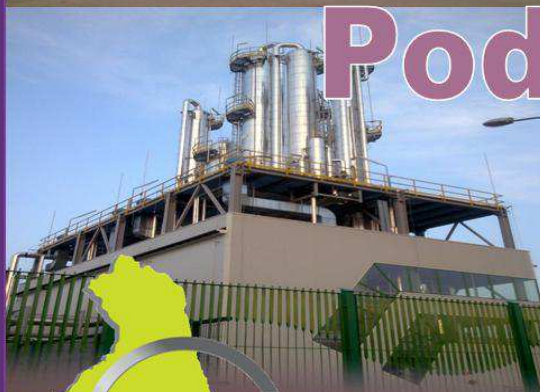

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Obserwator Gospodarczy Podlasia

**Podlaskie Obserwatorium
Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych**

EGZEMPLARZ
BEZPŁATNY

Szanowni Państwo,

Wraz z kolejnym numerem Obserwatora Gospodarczego Podlasia, w którym prezentujemy wskaźniki charakteryzujące województwo podlaskie w trzech obszarach: rynku producenta, rynku konsumenta i rynku pracy, przekazujemy Państwu wiedzę o sytuacji społeczno – gospodarczej woj. podlaskiego w minionym roku.

Tradycyjnie już, nie poprzestajemy na pokazaniu dynamiki zmian prezentowanych wskaźników. Eksperci rzeczowo wyjaśniają ich przyczyny, występujące pomiędzy nimi zależności. Przy czym słowo „eksperci” celowo zostało użyte w liczbie mnogiej. Od bieżącego numeru, zagadnienia prezentowane w OGP zostały wzbogacone o komentarz eksperta- praktyka. Któż inny byłby w stanie odnieść statystyki do rzeczywistości?

Wyrażam przekonanie, że lektura opracowania dostarczy Państwu treści pozwalających lepiej zrozumieć otaczającą nas rzeczywistość. Gorąco zachęcam do lektury.

*Janina Mironowicz
DYREKTOR
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Białymstoku*

dr Adam Tomanek

1. Wprowadzenie

Kilkanaście miesięcy temu, gdy powstawał Obserwator Gospodarczy Podlasia zamykający i jednocześnie podsumowujący mijający rok 2010, zapisano w nim słowa: „niewiele da się zauważyć wyraźnych tendencji prorozwojowych, które pozytywnie mogłyby oddziaływać na wyniki kolejnego roku. Wśród tych nielicznych zjawisk warto odnotować pozytywne trendy w budownictwie, w przemyśle w produkcji wyrobów z metali oraz ogólny wzrost liczby podmiotów gospodarczych”. Nie wyrażały one nadmiernego optymizmu a raczej obawy co do oczekującej nas przyszłości gospodarczej. Część z tych słów sprawdziła się i została, można powiedzieć zweryfikowana pozytywnie przez rzeczywistość gospodarczą roku 2011. Inne nie znalazły potwierdzenia w zdarzeniach i danych obrazujących stan gospodarki województwa podlaskiego.

Rozpoczynając nowy 2011 rok, nauczeni doświadczeniem lat minionych, z pewną wstrzeźliwością, oraz z perspektywy dnia dzisiejszego, być może z nadmierną ostrożnością patrzyliśmy w przyszłość. Prognozy większości ekonomistów zapowiadały wyraźne osłabienie gospodarki. Tymczasem jak się okazało, pomimo wielu oznak sygnalizujących możliwość spełnienia czarnych scenariuszy rozwoju, gospodarka Polski oraz województwa podlaskiego dobrze zniosły okres minionych 12 miesięcy. Sygnały płynące z wnętrza gospodarki regionu oraz jej otoczenia zewnętrznego zmuszają, podobnie jak przed rokiem do zachowania umiarkowanego optymizmu. Wydaje się wielce prawdopodobne, że o ile I półrocze w gospodarce zarówno województwa jak i kraju przyniesie względną stabilizację, o wynikach całego, rozpoczynającego się 2012 roku zadecydują dwa jego ostatnie kwartały.

Niniejszy komentarz do „Indyktorów Podlaskiej Gospodarki” pozostaje w układzie trzech rynków: producenta, konsumenta i rynku pracy.

2. Rynek producenta

Podmioty gospodarki narodowej

W końcu grudnia 2011 r. w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej REGON województwa podlaskiego zarejestrowanych było 91738 podmiotów czyli o 138 mniej (0,2%) niż w końcu grudnia 2010 r. W skali kraju, w analogicznym okresie liczba podmiotów rejestru REGON zmniejszyła się o 1,02%. W samym grudniu 2011 r. w województwie podlaskim w porównaniu do miesiąca poprzedniego również nastąpił niewielki spadek rejestracji nowych podmiotów wynoszący 0,2%. W końcu grudnia 2011 r. najczęściej zarejestrowanych jednostek zanotowano w sekcjach: handel, naprawa pojazdów samochodowych – 25402 (o 2,7% mniej niż w grudniu 2010 r.), budownictwo – 11337 (o 0,6% mniej), przetwórstwo przemysłowe – 7665 (o 1,8% mniej) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 7234 (o 4,0% więcej). Największą, bo wynoszącą 78,93% część (72406) wszystkich podmiotów gospodarki narodowej stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W roku poprzednim ich odsetek było nieco wyższy i wynosił 79,55% przy ich liczbie absolutnej 73083. Pomimo obserwowanego zmniejszenia liczby tej kategorii podmiotów, podobnie jak w przypadku łącznej liczby podmiotów gospodarki narodowej ograniczenie ich liczby nie miało tak dużych rozmiarów jak w przypadku średniej zmiany dla kraju. Gdy w skali całej gospodarki Polski liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zmniejszyła się o 2,4% (z 2942965 do 2871457) województwo podlaskie oparło się negatywnym tendencjom i skala redukcji była mniejsza. Spadek liczby podmiotów tej kategorii wyniósł „jedynie” 0,9% (w liczbach absolutnych z 73083 do 72406). Zmiany te w różnym stopniu i kierunku dotknęły podmioty z różnych sekcji PKD. Największe wzrosty liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zanotowano w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (wzrost o 40 – 1,3%), zakwaterowaniu i gastronomii (wzrost o 13 – 0,8%), informacji i komunikacji (wzrost o 121 – 9,5%), obsłudze rynku nieruchomości (wzrost o 32 – 5,6%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (wzrost o 207 – 3,7%), administrowaniu i działalności wspierającej (wzrost o 12 – 0,8%), edukacji (wzrost o 44 – 3,7%), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (wzrost o 192 – 3,9%). We wszystkich z wyżej wymienionych sekcji PKD wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą był w województwie podlaskim wyższy niż przeciętnie w kraju. Ponadto, gdy w sekcji zakwaterowanie i gastronomia w skali kraju odnotowano spadek, w województwie podlaskim kierunek zmiany był przeciwny.

W 2011 roku z prowadzenia działalności gospodarczej zrezygnowały 9022 jednostki, natomiast zarejestrowanych zostało 8897 podmiotów rozpoczynających działalność (o 13,7% mniej niż w 2010 r.). Większość z nich stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W roku 2011 było ich 7920 (89,0 % ogółu nowo rejestrowanych), gdy tymczasem w roku 2010 9068 (88,96%).

Zarówno wśród nowopowstających jak i likwidowanych podmiotów największą ich liczbę zanotowano w budownictwie (1412 rejestracji i 1489 wyrejestrowań) oraz handlu detalicznym z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi (1764 rejestracji i 2482 wyrejestrowań). O ile duża rotacyjność firm w tych branżach nie jest rzeczą wyjątkową a ich udział w łącznej liczbie podmiotów gospodarki narodowej ponadprzeciętny cieszyć może rosnąca z roku na rok liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną.

Produkcja sprzedana przemysłu

Produkcja sprzedana przemysłu w grudniu 2011 r. osiągnęła w cenach bieżących wartość 1590,9 mln zł. Jej poziom (w cenach stałych) okazał się o 1,7% niższy w porównaniu do listopada tego samego roku, natomiast o 9,3% wyższy niż przed rokiem. W skali kraju odnotowano spadek o 4,9% w stosunku do poprzedniego miesiąca, a wzrost o 7,7% w porównaniu z grudniem przeszłego roku.

Lekki spadek produkcji sprzedanej w grudniu stanowi naturalny przejaw typowego osłabienia działalności pod koniec roku, z którym mamy do czynienia praktycznie co roku. Z taką sytuacją spotkaliśmy się zarówno rok, dwa, jak i trzy lata temu. O ile jednak w ubiegłym roku dynamika produkcji sprzedanej w regionie na tle kraju była znacząco niższa, w tym roku podlaskie przedsiębiorstwa, za wyjątkiem pierwszego kwartału oraz miesiąca maja 2011 roku, zanotowały wyższe od średniej dla kraju tempo wzrostu przychodów ze sprzedaży, liczone względem analogicznego okresu roku poprzedniego. W konsekwencji, w okresie styczeń – grudzień 2011 r., przychody ze sprzedaży wyrobów i usług w podlaskich przedsiębiorstwach przemysłowych zamknęły się kwotą 17985,2 mln zł (w cenach bieżących) i zwiększyły się o 6,3% (w cenach stałych,) w stosunku do uzyskanych w 2010 r. W skali kraju wzrost wyniósł 7,7%.

Wzrost przychodów był wynikiem w szczególności zwiększenia produkcji sprzedanej w dostawie wody; gospodarce ściekami i odpadami; rekultywacji (o 12,7%), górnictwie i wydobywaniu (o 11,7%) oraz przetwórstwie przemysłowym (o 8,9%). Spadek produkcji sprzedanej odnotowano natomiast w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 41,1%). Po największym wzroście produkcji sprzedanej przemysłu w sierpniu 2011 r., w porównaniu do miesiąca poprzedniego, tempo jej wzrostu wyhamowało, a IV kwartał uznać należy za okres sukcesywnego spadku wartości tego wskaźnika. Przypuszczać należy, że trend ten utrzyma się także na początku nowego roku. Wyższe w porównaniu z okresem roku ubiegłego przychody ze sprzedaży wyrobów i usług (w cenach stałych) osiągnięto m.in. w produkcji wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (wzrost o 53,7%), produkcji maszyn i urządzeń (wzrost o 31,3%), produkcji mebli (wzrost o 30,5%), produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (wzrost o 24,6%), produkcji wyrobów z metali (wzrost o 8,3%), produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (wzrost o 8,3%) oraz produkcji artykułów spożywczych (wzrost o 7,6%). Poziomu sprzedaży z 2010 r. nie utrzymano z kolei w poligrafii i reprodukcji zapisanych nośników informacji (56,9% wartości produkcji ubiegłorocznej) oraz odprowadzaniu i oczyszczaniu ścieków (98,1%). Wyznaczony przez zmiany rozmiarów przychodów kierunek przełożył się także na zmiany rozmiarów zatrudnienia w tych działach, obrazując jednocześnie trwałość i względną stabilność struktury podlaskiej gospodarki, zdominowanej przez działy tradycyjne, o ograniczonych perspektywach rozwojowych.

Produkcja budowlano-montażowa

W budownictwie ostatni kwartał 2011 roku zgodnie z oczekiwaniami wykazał się pozytywnymi tendencjami. W grudniu 2011 r. przedsiębiorstwa budowlane uzyskały przychody ze sprzedaży wyrobów i usług (w cenach bieżących) w wysokości 508,5 mln zł, co oznacza wzrost o 14,8% w porównaniu z listopadem 2011 r. i o 5,4% w odniesieniu do analogicznego okresu roku ubiegłego. Produkcja budowlano-montażowa zrealizowana w analizowanym okresie osiągnęła wartość 281,3 mln zł i była wyższa w stosunku do uzyskanej w poprzednim miesiącu oraz grudniu

2010 r. odpowiednio o 15,9% i 4,1% (w skali kraju wzrosty wyniosły odpowiednio 40,5% i 16,2%).

W całym 2011 r. przychody ze sprzedaży w budownictwie wyniosły 4647,8 mln zł, co oznacza ich wzrost o 21,0% w porównaniu z rokiem poprzednim. Produkcja budowlano-montażowa, stanowiąca w omawianym okresie 50,7% przychodów przedsiębiorstw budowlanych, ukształtowała się na poziomie 2357,3 mln zł, czyli wzrosła o 14,3% w stosunku do zanotowanej w 2010 r. Jej największą część (59%) stanowiły roboty o charakterze inwestycyjnym, których wartość w porównaniu do roku ubiegłego zwiększyła się o 17,3%.

Wśród przedsiębiorstw budowlano-montażowych w 2011 r., największy udział w sprzedaży produkcji budowlano-montażowej miały jednostki zajmujące się budową budynków. Wyniósł on 54,6%, a wartość sprzedanej przez nie produkcji była o 35,1% wyższa niż przed rokiem. Drugą w kolejności grupę, z udziałem w sprzedaży produkcji budowlanej, wynoszącym 30,6%, stanowiły przedsiębiorstwa zajmujące się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej. W ich przypadku wartość zrealizowanych przez nie usług wzrosła o 12,5% w odniesieniu do roku poprzedniego. Istotną pozycję miały również jednostki wykonujące roboty budowlane specjalistyczne, których udział w sprzedaży produkcji budowlano-montażowej wyniósł 14,8%. Niestety, wartość sprzedanej przez nie produkcji spadła o 25,6% w stosunku do uzyskanej w 2010 r.

Ostatecznie zatem stwierdzić należy, że do wzrostu sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w największym stopniu przyczyniły się podmioty zajmujące się wznoszeniem budynków oraz budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej.

I tak, w okresie styczeń-grudzień 2011 r., w województwie podlaskim oddano do użytkowania 4537 mieszkań, tj. o 4,9% więcej niż przed rokiem, podczas gdy w kraju o 3,0% mniej. Największą ich liczbę stanowiły mieszkania w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem (2381 – wzrost o 19,1%) oraz w budownictwie indywidualnym (2072 – wzrost o 12,8%). Spadki dotknęły mniej liczne kategorie mieszkań: spółdzielcze – 16 (o 93% mniej) oraz komunalne – 62 (o 49,6% mniej). Z ogólnej liczby mieszkań przekazanych do użytkowania w omawianym okresie, 39,0% zrealizowano w Białymstoku.

W samym grudniu 2011 r. w województwie podlaskim oddano do użytkowania 868 mieszkań, tj. o 77,1% więcej niż w poprzednim miesiącu, a jednocześnie o 56,4% więcej niż przed rokiem. W skali kraju wzrost zarówno w porównaniu z listopadem 2011 r., jak i w odniesieniu do analogicznego okresu roku poprzedniego nie był tak spektakularny jak w województwie, wyniósł bowiem odpowiednio 32,2% oraz 24,5%. Choć w całym roku 2011, w porównaniu do 2010 r., w województwie podlaskim wydano o 1,1% mniej pozwoleń na budowę (4428), nie oznacza to jeszcze spadku zainteresowania mieszkaniami. Świadczyć o tym mogą choćby dane za miesiąc grudzień. We wspomnianym okresie wydano pozwolenia na budowę 447 mieszkań, tj. o 119,1% więcej niż w grudniu 2010 r. Jest to jedna z oznak, świadczących jak się wydaje o nieprzemijającym jeszcze trendzie chęci posiadania własnego mieszkania, niestety chęci nie zawsze popartej możliwościami finansowymi. Stąd też najpoważniejszym zagrożeniem dla budownictwa mieszkaniowego jest powszechny, utrzymujący się w zasadzie nieprzerwanie od trzech lat pesymizm konsumencki, będący skutkiem kryzysu oraz restrykcyjnej polityki kredytowej prowadzonej przez banki. Jak się wydaje budownictwo mieszkaniowe w Polsce znajduje się w początkowej fazie rozwoju i posiada duży potencjał wzrostu. Niemniej jednak nie jest to równoznaczne z jego dynamicznym rozwojem w najbliższej perspektywie czasowej, co oznacza, że wskazana jest daleko idąca ostrożność w określaniu najbliższej przyszłości rynku mieszkaniowego. Jak zaznaczono wcześniej, oprócz budownictwa mieszkaniowego, dużą rolę we wzroście sprzedaży produkcji budowlanej w roku 2011 odegrały firmy zajmujące się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej. W tym kontekście, z uwagi na spodziewane ograniczenia wydatków inwestycyjnych samorządów terytorialnych,

w perspektywie najbliższego roku należy spodziewać się względnej stabilizacji a następnie, w 2013 r. ograniczenia inwestycji o charakterze infrastrukturalnym.

Sprzedaż detaliczna towarów

Sprzedaż detaliczna (w cenach bieżących) w jednostkach handlowych i niehandlowych, w grudniu 2011 r. wyniosła 702,6 mln zł, a jej poziom był wyższy od zanotowanego w poprzednim miesiącu oraz rok wcześniej, odpowiednio o 16,0% i 3,1%. W kraju dynamika wzrostu sprzedaży detalicznej była nieco wyższa. Jej wskaźnik, dla odpowiednich okresów, osiągnął wartości 20,8% oraz 8,8%. W ciągu całego 2011 r. sprzedano w detalu towary o wartości o 0,5% wyższej niż przed rokiem. W skali roku wysoką dynamikę wzrostu sprzedaży detalicznej odnotowano w szczególności w przedsiębiorstwach zgrupowanych w kategoriach: prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (wzrost o 125,8%), włókno, odzież, obuwie (wzrost o 44,2%), meble, RTV, AGD (wzrost o 25,8%), paliwa stałe, ciekłe i gazowe (wzrost o 15,1%) oraz prowadzących sprzedaż w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (wzrost o 12,9%). Nie udało się z kolei utrzymać poziomu sprzedaży detalicznej sprzed roku w branżach: pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach (spadek o 29,4%), „pozostałe” (spadek o 19,1%) oraz pojazdy samochodowe, motocykle, części (spadek o 13,7%). W okresie IV kwartału największe miesięczne przyrosty sprzedaży we wszystkich bez wyjątku branżach osiągnięto w grudniu. W niektórych z nich w porównaniu do poprzedniego miesiąca przekroczyły one nawet 50%. W tej grupie znalazły się: meble, RTV, AGD (51,9%), włókno, odzież, obuwie (51,3%), choć miesiąc listopad zakończyły ze sprzedażą odpowiednio 95,7% oraz 76,4% wartości z miesiąca października. Niemal tradycyjnie, w końcówce roku zanotowano nieproporcjonalnie wyższe w stosunku do poprzednich miesięcy wzrosty sprzedaży w branży: pojazdy samochodowe, motocykle, części. Wskaźnik dynamiki miesięcznej wyniósł w listopadzie 20,6% a w grudniu 18,5% w porównaniu do miesiąca poprzedniego. W strukturze sprzedaży detalicznej w 2011 r. największy udział miały przedsiębiorstwa z kategorii „pozostałe” (27,4%), prowadzące sprzedaż w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (18,6%) oraz zajmujące się sprzedażą paliw stałych, ciekłych i gazowych (15,9%). Podmioty handlowe w grudniu 2011 r. zrealizowały sprzedaż detaliczną o 212,0% wyższą niż w poprzednim miesiącu, ale o 17,7% niższą niż w analogicznym okresie 2010 r. W ciągu całego 2011 r. wartość sprzedaży detalicznej jednostek handlowych zwiększyła o 5,3% w stosunku do zanotowanej rok wcześniej.

Struktura sprzedaży detalicznej oraz zmiany jej wartości w analizowanym okresie pozwalają stwierdzić, że nie w pełni uzasadnione były przewidywania sprzed roku co do stabilizacji a nawet spadku wartości sprzedaży detalicznej prognozowanych na rok 2011. Ponownie okazało się, że popyt konsumpcyjny jest jednym z trwałych stabilizatorów naszej gospodarki i choć struktura sprzedaży detalicznej jest względnie stabilna (dominują w niej dobra podstawowe, najczęściej codziennego użytku) możliwe są znaczące zmiany jej wartości w stosunkowo krótkich okresach. Dowodem potwierdzającym to zjawisko jest odwrócenie tendencji zanotowanych w roku 2010, w porównaniu do roku 2011. Gdy w roku 2010 nie udało się uzyskać poziomu sprzedaży z roku 2009 w takich branżach jak: prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (spadek o 52,8%), włókno, odzież, obuwie (spadek o 11,6%), meble, RTV, AGD (spadek o 11,4%), rok 2011 okazał się dla nich korzystny i to właśnie w nich odnotowano największe przyrosty.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw

Wskaźniki dotyczące finansów przedsiębiorstw za IV kwartał 2011 r. zostaną opublikowane przez GUS na przełomie marca i kwietnia, stąd też niemożność przeprowadzenia ich analizy w niniejszym Obserwatorze.

Nakłady inwestycyjne

Wskaźniki dotyczące finansów przedsiębiorstw za IV kwartał 2011 r. zostaną opublikowane przez GUS na przełomie marca i kwietnia, stąd też niemożność przeprowadzenia ich analizy w niniejszym Obserwatorze.

3. Rynek Konsumenta

Ludność

Dane na temat liczby ludności za IV kwartał 2011 roku nie zostały jeszcze opublikowane przez GUS. Dostępne są jedynie dane wstępne dotyczące I kwartału 2011 roku, do których odniesiono się w Obserwatorze za III kwartał 2011. Przypuszczać należy, że szczegółowe informacje na przedmiotowy temat nie zostały jeszcze opublikowane w związku z opracowywaniem wyników Narodowego Spisu Powszechnego, który przeprowadzono w ubiegłym roku. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że dane dotyczące ludności za rok 2011 zostaną zaprezentowane podczas sesji II Kongresu Demograficznego, w dniach 21-22 marca 2012 r.

Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w III kwartale 2011 r. (dane za IV kwartał 2011 r. nie zostały jeszcze opublikowane przez GUS) w odniesieniu do III kwartału 2010 r. wzrosły o 4,3%. Wartość wskaźnika osiągnęła poziom wyższy niż ogólnopolski (w kraju odnotowano wzrost o 4,1%). Największe podwyżki poziomu cen dotknęły transport (7%), mieszkania (5,6%) oraz żywność i napoje bezalkoholowe (5,5%). W przeciwieństwie do wymienionych powyżej branż, w porównaniu do analogicznego okresu sprzed roku spadek cen, choć nieznaczny objął odzież i obuwie (0,4%). Niestety, analizując dane za rok poprzedni i uwzględniając sezonowość zmiany poziomu cen należy domniemywać, że w IV kwartale wzrosną one w jeszcze większym stopniu niż w kwartale III. Istnieje również duże prawdopodobieństwo, że ceny na rynku regionalnym nie ukształtują się na poziomie niższym od krajowego, co w połączeniu z niższym w stosunku do krajowego poziomem wynagrodzeń w województwie podlaskim hamująco oddziałuje na siłę nabywczą mieszkańców regionu.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw

W grudniu 2011 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ukształtowało się na poziomie 3424,32 zł i było wyższe niż w listopadzie 2011 r., oraz od zanotowanego rok wcześniej odpowiednio o 10,9% i 8,3%. W kraju przeciętne miesięczne

wynagrodzenie brutto wyniosło 4015,37 zł, co oznacza wzrost zarówno w odniesieniu do poprzedniego miesiąca, jak i grudnia 2010 r. odpowiednio o 9,0% i 4,4%. W przeciągu roku, różnica między przeciętnym wynagrodzeniem uzyskiwanym w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim, a średnim dla kraju zmniejszyła się o 94,6 zł, tj. z 685,7 do 591,1 zł. Gdy w grudniu 2010 roku różnica wynosiła 17,8%, obecnie jest to już „jedynie” 14,7%. Nadal jednak poziom wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw znacząco odbiega in minus, od średniej krajowej. Zmniejszenie rozpiętości wynagrodzeń w skali roku było w szczególności efektem wyższej dynamiki zmian poziomu przeciętnego wynagrodzenia w województwie w stosunku do średniej dla kraju w trzech pierwszych kwartałach 2011r. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż w dwóch pierwszych kwartałach wzrost wynagrodzeń obserwowany był zarówno w województwie, jak i całym kraju, gdy tymczasem w III kwartale przeciętne wynagrodzenie w kraju spadło, przy jednoczesnym, nieznacznym wzroście wynagrodzeń w regionie. Niezaprzeczalnie jednak, największą dynamikę wzrostu wynagrodzeń zaobserwowano w IV kwartale 2011 r. Wynagrodzenia zwiększyły się średnio o około 11%, i jak wynika z porównywania z poprzednim rokiem, wzrost ten w większym stopniu dotknął pracowników podlaskich przedsiębiorstw. Generalnie okres IV kwartału, a w szczególności grudnia jako miesiąca kończącego rok kalendarzowy wiąże się w sektorze przedsiębiorstw z podniesieniem statystycznego przeciętnego wynagrodzenia wypłacanego pracownikom. Należy przypuszczać, że w pierwszych miesiącach 2012 roku, nawet przy obowiązującej od stycznia 2012 r. wyższej płacy minimalnej, wzrosty wynagrodzeń nie będą tak spektakularne jak w IV kwartale roku 2011, a nawet w związku z sezonowością i rosnącą w tym okresie stopą bezrobocia przeciętny poziom wynagrodzeń może ulec ograniczeniu.

Uwzględniając podział gospodarki na sektor publiczny i prywatny, dostrzec można znaczące różnice w poziomie przeciętnych wynagrodzeń. W sektorze prywatnym przeciętna miesięczna płaca brutto w omawianym okresie wyniosła 3253,07 zł i była wyższa od zanotowanej w poprzednim miesiącu oraz w grudniu 2010 r. odpowiednio o 9,0% i 8,2%. W sektorze publicznym przeciętne wynagrodzenie brutto osiągnęło wartość 5112,61 zł i zwiększyło się o 25,0% w stosunku do listopada 2011 r. i o 11,2% w porównaniu z analogicznym okresem 2010 r. Aktualna różnica w poziomie przeciętnych wynagrodzeń to kwota 1859,54 zł, gdy rok wcześniej wynosiła 617,09 zł. Tak istotne pogłębienie dysproporcji dochodowych między pracownikami sektora publicznego i prywatnego wynika jak się wydaje z zasadniczej różnicy w poziomie elastyczności polityki personalnej, którą prowadzi się w opisywanych kategoriach podmiotów gospodarki.

Choć szybszy wzrost wynagrodzeń w województwie w porównaniu z krajem obserwowany w roku 2011 nie może jeszcze wskazywać na trwały trend w tym zakresie, jednak jest to zjawisko, którego wcześniej w zasadzie nie obserwowano. Niższe wynagrodzenia, jak było to zapisane we wcześniejszych Obserwatorach, mogą z jednej strony sprzyjać poprawie konkurencyjności przedsiębiorstw, z drugiej jednak mogą skutkować intensyfikacją odpływu mobilnej, młodej i wykształconej ludności z terenu województwa podlaskiego.

4. Rynek pracy

Liczba osób aktywnych zawodowo

Liczba osób aktywnych zawodowo w województwie podlaskim w IV kwartale br. wyniosła 541 tys. osób, co oznacza spadek, w liczbach bezwzględnych wynoszący 16 tys. osób (w ujęciu procentowym o 2,9%), w stosunku do poprzedniego kwartału. W porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego spadek ten nie był już tak duży, wyniósł bowiem 3 tys. osób (0,6%).

Obserwacja cyklicznych zmian zachodzących na rynku pracy w latach 2009-2011 pozwala stwierdzić, że mamy z nimi do czynienia w szczególności w I jak również w IV kwartale. W dwóch pozostałych zauważa się natomiast zwiększanie się liczebności tej kategorii osób. Tymczasem w roku 2008 – ostatnim roku dobrej koniunktury - największą liczbę osób z kategorii aktywnych zawodowo zanotowano właśnie w kwartale IV - 551 tys. osób. Zmieniająca się, niekiedy nawet w szybkim tempie, liczba osób aktywnych zawodowo jest konsekwencją zmian zachodzących na rynku pracy, w skład tej kategorii osób wchodzi bowiem osoby pracujące oraz bezrobotne. Wyrażając procentowo udział osób aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej, uzyskuje się wskaźnik aktywności zawodowej. Pomimo zmniejszenia jego wartości, w IV kwartale 2011r., w porównaniu z kwartałem III (z 56,5% do 56,1%) odnotować należy także pewną pozytywną zmianę. Jak dotąd nigdy, począwszy od roku 2009 wskaźnik aktywności zawodowej w IV kwartale nie kształtował się na tak wysokim poziomie. Nadal jednak jego wartość jest niższa od średniej krajowej, która wynosi 56,3%.

Szczególnie ważny jest wskaźnik zatrudnienia ukazujący procentowy udział ludności pracującej w ogólnej liczbie ludności. W IV kwartale 2011 roku obniżył się on w województwie z 51,8% do 50,4% (spadek o 1,4 pkt.) przy równocześnie obserwowanym jego obniżeniu w skali kraju z 51,1% do 50,8% (spadek o 0,3 pkt.). W rocznym ujęciu wartości analizowanego wskaźnika zwiększyły się – w skali województwa o 0,8 pkt. a w skali kraju o 0,2 pkt.

Dane te, w zestawieniu z informacjami z lat ubiegłych, nie pozwalają jeszcze jednoznacznie stwierdzić, czy następuje już stała tendencja do utrwalania się procesu powolnej stabilizacji czy podnoszenia się wartości wskaźnika aktywności zawodowej i zatrudnienia na podlaskim rynku pracy. Odpowiedź na to pytanie jest w szczególności uzależniona od tego, czy jesteśmy w stanie jako gospodarka podnieść dynamikę tworzenia nowych miejsc pracy i je efektywnie zagospodarowywać. Niestety, jak się wydaje zarówno gospodarkę Polski, a w jeszcze większym stopniu województwa charakteryzuje wzrost bez zatrudnieniowy, co ogranicza dynamikę wzrostu rozmiarów zatrudnienia.

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2011 r. ukształtowało się na poziomie 97885 osób, co oznacza spadek o 0,5% w porównaniu z listopadem tego samego roku, zaś wzrost o 1,5% w odniesieniu do grudnia 2010 r. Na poziomie kraju przeciętne zatrudnienie było o 0,2% niższe niż miesiąc wcześniej, a w stosunku do zanotowanego przed rokiem wzrosło o 2,3%. Prognozy wzrostu zatrudnienia w województwie są zatem mniej korzystne od występujących w kraju. Pocięszającym jest fakt, że o ile w grudniu 2010 roku, przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie, ukształtowało się na poziomie jedynie o 0,9% wyższym niż w 2009r., wynik tegoroczny jest lepszy. Nie zmienia to faktu, że w porównaniu z tendencjami obserwowanymi w skali kraju, generalnie począwszy od drugiego półrocza 2008 r., dysproporcje w poziomie przeciętnego zatrudnienia w kraju i w województwie stale się powiększają.

Z opublikowanych danych wynika, że w okresie styczeń – grudzień 2011 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 98608 osób i zwiększyło się o 1,8% w stosunku do poprzedniego roku. W skali kraju wzrost ten wyniósł 3,2%. W sektorze publicznym ukształtowało się na poziomie 9144 osób, tj. o 5,2% niższym niż w 2010 r., natomiast w sektorze prywatnym wyniosło 89464 osoby, co oznacza wzrost o 2,6% w odniesieniu do zanotowanego rok wcześniej.

Biorąc pod uwagę poszczególne sekcje działalności gospodarczej, w skali roku zatrudnienie zwiększyło się przede wszystkim w górnictwie i wydobywaniu (o 36,1%), dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami, rekultywacji (o 12,3%), budownictwie (o 10,4%) oraz

działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (o 7,2%), natomiast spadło m.in. w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 39,3%), administrowaniu i działalności wspierającej (o 13,4%), informacji i komunikacji (o 7,6%), a także zakwaterowaniu i gastronomii (o 6,5%).

Wśród działów przetwórstwa przemysłowego o znaczącym udziale w zatrudnieniu najwyższe wzrosty zatrudnienia miały miejsce w jednostkach produkcji mebli (o 24,7%), produkcji wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (o 19,9%) oraz produkcji maszyn i urządzeń (o 12,5%). Najgłębsze, z kolei spadki, zatrudnienia stwierdzono w poligrafii i reprodukcji zapisanych nośników informacji (o 37,6%), produkcji wyrobów tekstylnych (o 19,7%), a także produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (o 5,7%).

O ile w przypadku niektórych działów nie można jednoznacznie mówić o trwałej tendencji spadkowej czy wzrostowej w zatrudnieniu (poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji, budownictwo, produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych), wydaje się zasadne zwrócenie uwagi na pogłębiający się kryzys w branży tekstylnej, czy też zauważalną, trwałą i względnie stabilną sytuację w produkcji artykułów spożywczych czy wyrobów z metali. Optymistycznym sygnałem jest także wzrost zatrudnienia w produkcji mebli oraz maszyn i urządzeń, w tym produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep. Zaobserwowane zmiany powinny kształtować obraz gospodarki województwa podlaskiego w 2012 roku.

Stopa bezrobocia

W końcu grudnia 2011 r. stopa bezrobocia rejestrowanego ukształtowała się na poziomie 14,1% i zwiększyła się zarówno w stosunku do zanotowanej w listopadzie 2011 r., jak i w analogicznym miesiącu 2010 r. Zmiany te wyniosły odpowiednio 0,4 pkt proc. oraz 0,3 pkt proc. Wskaźnik ogólnokrajowy osiągnął wartość 12,5% i wzrósł o 0,4 pkt proc. w porównaniu z poprzednim miesiącem oraz o 0,1 pkt proc. w odniesieniu do grudnia 2010 r.

Obserwacja zmian zachodzących na rynku pracy w dłuższej perspektywie czasowej pozwala dostrzec pewne zjawisko określane mianem sezonowości. Zarówno w Polsce jak i w samym województwie podlaskim w ostatnich dwóch latach, najwyższy stan bezrobocia osiągało w lutym. Kolejne miesiące przynosiły spadek bezrobocia, z jego względną stabilizacją na najniższym poziomie w miesiącach czerwiec-sierpień. Koniec III i cały IV kwartał charakteryzował się sukcesywnym wzrostem poziomu bezrobocia, choć jego dynamika była zróżnicowana. Podobną sytuację zaobserwować można także w roku 2011. Najwyższa wartość stopy bezrobocia rejestrowanego przypadła na miesiąc luty. Wyniosła ona odpowiednio 14,3% w województwie podlaskim oraz 13,2% w kraju. Najniższy poziom bezrobocia mierzonego stopą bezrobocia zanotowano w regionie w miesiącu czerwcu (12,6%) a w Polsce w sierpniu (11,6%). IV kwartał minionego roku, podobnie jak analogiczne okresy w latach minionych, przyniósł wzrost zarówno poziomu bezrobocia jak wartości stopy bezrobocia. Dane dla regionu pozostają w ścisłej korelacji z danymi dla całej gospodarki narodowej, jednak wartości stopy bezrobocia w województwie podlaskim, od grudnia 2008 roku, kształtują się na wyższym, w stosunku do kraju, poziomie.

O ile cykliczne zmiany wysokości stopy bezrobocia na trwale wpisały się w realia polskiego rynku pracy, niepokojącym zjawiskiem jest sukcesywny, coroczny wzrost przeciętnego poziomu stopy bezrobocia. Jest on niezaprzeczalnie odzwierciedleniem niekorzystnych tendencji zachodzących w całej gospodarce, wyrażających się między innymi ograniczaniem dynamiki wzrostu produkcji przez przedsiębiorstwa, czy stosowaniem przez nie strategii minimalizacji kosztów. Działania podejmowane przez firmy w kontekście ogólnej koniunktury w gospodarce światowej, są z jednej

strony jak najbardziej zrozumiałe, z drugiej jednak budzą pewien niepokój. W porównaniu do roku 2009 i 2010, kiedy zatrważająco niska była aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw, rok 2011 przyniósł wzrost nakładów inwestycyjnych, bez których trudno jest spodziewać się możliwości trwałego ograniczenia zjawiska bezrobocia.

W końcu grudnia 2011 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa podlaskiego wyniosła 65920 osób i była wyższa zarówno od zanotowanej przed miesiącem (o 2030 osób, tj. o 3,2%), jak i przed rokiem (o 2159 osób, tj. o 3,4%). W samym grudniu 2011 r. zarejestrowano 6653 osoby bezrobotne. Było to o 1,1% więcej niż w poprzednim miesiącu, ale o 28,6% mniej niż przed rokiem. W tym samym okresie z ewidencji bezrobotnych wyłączono 4623 osoby – o 7,1% mniej niż w listopadzie i o 17,4% mniej w relacji do analogicznego okresu 2010r.

W kontekście powyższej uwagi w pierwszych miesiącach 2012r. należy spodziewać się pogłębienia zjawiska bezrobocia, które będzie skutkiem wzrostu liczby noworejestrujących się osób w urzędach pracy, przy równoczesnym ograniczonym poziomie wyrejestrowań, skorelowanym z mniejszą liczbą ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców w tym okresie. Poprawy sytuacji, choć z pewnością nietrwałej, należy się spodziewać na przełomie I i II kwartału.

5. Okiem praktyka

Witold Karczewski
Prezes Izby Handlowo-Przemysłowej
w Białymstoku

„Rok 2011 zakończyliśmy dość dobrze. Województwo podlaskie to specyficzne województwo. Z jednej strony mamy wspaniałą przyrodę, z drugiej strony trudności z tym związane. Mamy czyste powietrze i jednocześnie słabo rozwiniętą infrastrukturę. Rok 2011 był rokiem relatywnie szybkiego rozwoju infrastruktury. Rozwinął się Białystok i infrastruktura wokół niego. Choć nie wybudowano lotniska regionalnego, został położony kamień węgielny pod Park Naukowo-Technologiczny, rozpoczęła działalność IKEA. Wszystko to pozytywnie wpłynęło na gospodarkę województwa. Z drugiej strony, gospodarka województwa podlaskiego jest elementem większej całości – gospodarki narodowej, która jest powiązana z gospodarkami innych krajów, w szczególności gospodarką niemiecką. Akurat ta gospodarka w ubiegłym roku rozwijała się stosunkowo szybko. Przełożyło się to także na pozytywne wyniki naszych firm, rzecz jasna niekoniecznie takie jakich byśmy wszyscy oczekiwali i pragnęli. Na rynku obserwowano względnie stabilny popyt konsumpcyjny, niższe zapotrzebowanie na mieszkania, wypadanie z rynku małych jednostek handlowych, zwiększanie się liczby wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, tendencje do ograniczania inwestycji. Gospodarce w minionym roku bardzo pomógł eksport. Choć nie jesteśmy „tygrysem eksportowym” nasze województwo słynie z czegoś wspaniałego. Jest nim przetwórstwo rolno-spożywcze, a w szczególności przemysł mleczarski. Jako województwo skupujemy i przerabiamy 25% mleka krajowego. Dobra koniunktura w mleczarstwie powiązana z niższą wartością złotówki umocniła jego pozycję i stabilizująco wpłynęła na sytuację ekonomiczną województwa. Ostatecznie zatem rok 2011 uznałbym za dość udany. Lepsze w porównaniu do przewidywań osiągnięcia gospodarki województwa podlaskiego przypisałbym w dużej mierze przedsiębiorcom, którzy z zaangażowaniem oddawali swoje siły i umiejętności na rzecz ochrony swoich warsztatów pracy.

Jeśli chodzi o rok 2012, niewątpliwie motorem napędzającym całą naszą gospodarkę, jak i w pewnej mierze także gospodarkę województwa podlaskiego będzie Euro 2012. W dużym stopniu naszą sytuację wiązałbym z przebiegiem koniunktury w innych krajach, z tym jak Unia Europejska poradzi sobie z kryzysem oraz wreszcie z tym, jak rządowi uda się przeprowadzić zapowiadane

reformy. Aktualnie nadal widać nadwyżkę podaży nad popytem na rynku mieszkaniowym. Obserwuje się także wymuszone przez działania Ministerstwa Finansów ograniczanie wydatków w jednostkach samorządu terytorialnego, co niewątpliwie przyczyni się do osłabienia przebiegu koniunktury. Z drugiej strony wiele inwestycji rozpoczętych w okresie minionym będzie kontynuowanych i realizowanych w roku bieżącym. Moje obawy związane są z drugim półroczem. Negatywny wpływ na gospodarkę może mieć umocnienie złotego. Są zapowiedzi dekonunktury w mleczarstwie, a trzeba mieć świadomość tego, że sprzedaży wytworzonej produkcji nie uda się zrealizować wyłącznie na rynku krajowym. Dekoniunktura w eksporcie może zatem przełożyć się negatywnie na naszą gospodarkę. Spośród innych czynników, które w znaczącym stopniu określają i oddziałują na sytuację społeczno-ekonomiczną w regionie wspomnieć należy także o zewnętrznych środkach wsparcia rozwoju, ich dostępności i możliwościach wykorzystania. Polska pragnie dogonić Europę, chce dogonić świat, a województwo podlaskie musi jeszcze dogonić tą bogatszą Polskę.

Biorąc pod uwagę zakres możliwości gospodarki, zakres środków, które poprzez płace wchodzi na rynek oraz określone relacje cenowe sytuacja przeciętnego gospodarstwa domowego nie przedstawia się korzystnie. Wzrost cen gazu, wody, energii, paliw skutkować będzie obniżeniem siły nabywczej płacy nominalnej co ograniczy w jakimś stopniu popyt. W konsekwencji negatywnie oddziaływać będzie na rozwój gospodarki. Choć w IV kwartale 2011 roku przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw znacząco wzrosło, jednak na to zjawisko należy patrzeć bardzo ostrożnie i nie wyciągać zbyt daleko idących wniosków. Przedsiębiorstwa będą miały ograniczone możliwości podnoszenia płac. Zostały obciążone wyższą składką rentową, co w konsekwencji powoduje wzrost kosztów pracy. Integralną częścią każdej gospodarki jest rynek pracy. Jak widać po danych statystycznych bezrobocie w województwie nie spada. Pracodawcy poszukują i będą poszukiwać różnego rodzaju oszczędności. Nie wróży to dobrze w kontekście możliwości zwiększenia liczby miejsc pracy, zwłaszcza, że decydują o nich także nakłady inwestycyjne. Tymczasem ich rozmiary charakteryzuje tendencja stagnacyjna. Budowa zakładów to wydatek obarczony ogromnym ryzykiem. Można mieć piękny zakład ale nie mieć zbytu. Można powiedzieć, że przedsiębiorstwo jest tyle warte ile dany przedsiębiorca ma zamówień. Warto zwrócić uwagę na jeszcze inne zjawisko obserwowane na rynku pracy – emigrację zarobkową, która spowodowała odpływ części najlepszych pracowników. W efekcie, z jednej strony mamy problem bezrobocia, z drugiej problem z pozyskaniem pracowników odpowiadających wymogom stawianym przez pracodawców.

Uwzględniając uwarunkowania wewnętrzne oraz szanse i zagrożenia płynące z otoczenia zewnętrznego, w prognozie przebiegu koniunktury w województwie podlaskim na rok 2012 zachowałbym umiarkowany optymizm.”

Literatura:

1. Indykatory Podlaskiej Gospodarki, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2010-2011.
2. Biuletyn Statystyczny Województwa Podlaskiego. IV kwartał 2011, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2012.